

Ху Менюнь

аспірантка кафедри інтерпретології та аналізу музики,

ХНУМ імені І. П. Котляревського

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9098-3835>

Науковий керівник

кандидат мистецтвознавства, професор

Чернявська М.С.

КАПРИЧІО VS ФАНТАЗІЯ: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ (НА ПРИКЛАДІ ФОРТЕПІАННИХ ТВОРІВ ЧУ ВАНХУА)

У китайській музичній творчості жанри фантазії та капричіо часто перетинаються, оскільки обидва передбачають імпровізаційність, свободу форми та відхід від суворих класичних канонів на користь горизонтального розгортання думки. У фортепіанній музиці видатного китайсько-австралійського композитора і піаніста Чу Ванхуа можна спостерігати низку фортепіанних творів, що відповідають ознакам капричіозності та фантазійності. Серед них – «Сіньцзянське капричіо» (1978), Капричіо-сюїта «Звуки Лін'їн» (1982) і «Жасмінова фантазія» (2003). Сьогодні Чу Ванхуа визнаний одним із найвпливовіших митців китайської композиторської школи. Його творчий шлях демонструє культурний опір митця, що намагається подолати ідеологічний диктат і життєві трагедії. Три твори автора символізують етапи «творчого звільнення» музики митця від пропагандистських кліше та виведення її на рівень загальнолюдського філософського висловлювання.

Так, «Сіньцзянське капричіо» було створено в перший рік завершення Культурної революції в Китаї. Композитор звернувся до теми національних меншин, висловивши у вільній формі радість свободи і кардинальних змін у житті китайців. У п'єсі принцип капризності реалізується насамперед через раптові темпові, метроритмічні та фактурні зміни. Своє захоплення та емоції композитор втілює у віртуозному викладі, який слугував художнім засобом для створення глибокої художньої атмосфери *йцзін* (意境), що відображає даоські принципи природності (*цзижань*) та взаємодії порожнечі і наповненості (*сью-ши*).

У Капричіо-сюїті «Звуки Лін'їн» Чу Ванхуа одним з перших в китайській фортепіанній літературі застосовує додекафонію. Звернення композитора до жанрової моделі *капричіо* у формі сюїти у поєднанні з суворою серійною технікою створює унікальний мистецький феномен. Відчуваючи глибоку ностальгію за рідною країною, у автор втілює новітні композиторські техніки до національного мистецтва. Композитор симптоматично використовує жанрове ім'я капричіо як ознаку свободи висловлювання, раптових змін настроїв, імпровізаційності та відмови від жорстких структурних рамок. Прояв композиторського «капризу» автора відчувається й у специфічному конструюванні самої серії. Щоб подолати чужу для китайського слуху атональність, композитор «наситив атональний звукоряд інтонаціями з національним колоритом» (Лі Лібей, 2012: 18).

«Жасмінова фантазія» за своєю внутрішньою

природою, свободою викладу та імпровізаційністю тісно межує з жанром капричіо. Фантазійність, що є синонімічною до капричіозності у контексті свободи висловлювання, дозволяє композитору вийти за межі сталих форм, використовуючи імпровізаційність як головний чинник розвитку. Імпровізаційна природа твору виростає з імітації народного вокального інтонування мелізматика та глісандо. Фантазія як жанр не скута жорсткими правилами, дає можливість Чу Ванхуа вільно компілювати різні елементи народної теми, створюючи ефект непередбачуваності, властивий капричіо.

Композитор демонструє філософське осмислення фольклору, не цитуючи народну тему, а «перетворюючи її фонологічну природу на фортепіанну фактуру» (Чень Цин, 2020: 103). Це пояснює, чому Чу Ванхуа обрав саме таку вільну, фантазійну форму для втілення китайського духу. Капричіозність твору виявляється у специфічній плинності форми, де використання нетерцієвих сполучень та пентатонових кластерів залучені не для тонального тяжіння, а для колористичного розгортання сюжету. Використання пауз та фермат створює психологічну напругу та просторовість звучання. У контексті капричіо ці раптові завмирання звуку підкреслюють примхливість та фантазійність музичного висловлення.

Отже, три фортепіанні твори Чу Ванхуа демонструють три ступені свободи композиторської творчості у втіленні національного світовідчуття засобами сучасної музичної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 李俐蓓 (2012). 储望华钢琴作品《随想组曲——灵隐之声》的创作与演奏研究. 河南大学 (硕士学位论文). 开封.
- (Лі Лібей (2012). *Дослідження створення та виконання фортепіанного твору Чу Ванхуа «Сюїта-капричіо: Звуки Лін'їнь»*. Хенаньський університет (Магістерська дисертація). Кайфен).
- 陈青 (2020). 储望华《茉莉花幻想曲》民间音韵的保持与再造. 交响-西安音乐学院学报. 101-106. (Чень Цін (2020). *Збереження та відтворення народної фонології у «Жасминовій фантазії» Чу Ванхуа*. Симфонія – Вісник Сіаньської консерваторії, 101-106.)